

Redacțiunea Administrațiunea
Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22
Brisori neînfricate nu se pri-
mesec. Manuscrisurile nu se re-
trimite!

Birourile de anunțuri:
Brașov, piața mare Nr. 22
Inserate mai primesc în Viena
Hudolf Kossel Haasenstein & Volger
(Otto Haas), "Tevrie Schalek, Alois
Harnd i. M. Dukes, A. Oppelk, J. Don-
nberger" în Buapsta: A. V. Gold-
berger An on Haas Eckstein Bernat:
în Frankfurt: G. L. Dambis; în Ham-
burg: A. Steiner.

Prețurile inserțiilor: o seriă
garmonică pe o coloană 8 or.
și 50 or. timbru pentru o pu-
blicare. Publicări mai dese
după tariful și învoială.
Reclame pe pagina III-a o
seră 10 or. v. a. sau 80 : ani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULU LIII.

"Gazeta" este în să-care și.
Abonamente pentru ANULU-URCULE:
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 franci, pe trei luni
10 franci.
Se prenumără la toate oficiile
postale din țară și din afară
și la dd. colectori.
Abonamentul pentru Brașov:
la administrațiunea, piața mare
Nr. 22, etajul I.: pe un an
10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei
luni 2 fl. 50 or. Cu dăruia la
casă: Pe un an 12 fl., pe
șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
Un esemplar 5 or. v. a. sau
15 bani.
Atât abonamentele cât și
inserțiile sunt a se plă-
ta înainte.

Nr. 223.

Brașov, Vineri 5 (17) Octomvre

1890.

Nou abonament

la
"GAZETA TRANSILVANIEI".

Cu 1 Octomvre 1890 stilu vechiu
s'a deschis nou abonamentu, la care in-
vităm pe toți amicii și spriljalitorii fôilei noastre.

Prețulu abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria: pe trei luni 3 fl.
pe șase luni 6 fl., pe un an 12 fl.

Pentru România și străinătate: pe trei
luni 10 franci, pe șase luni 20 franci, pe un
an 40 franci.

**Abonamente la numerele cu data de
Duminecă:**

Pentru Austro-Ungaria: pe un an 2 fl., pe
șase luni 1 fl.

Pentru România și străinătate: pe un an 8
franci, pe șase luni 4 franci.

Abonarea se pôte face mai ușor și
mai repede prin mandate postale.

Domnii, cari se vor abona din nou
să binevoescă a scrie adresa lămurită și
a arăta și posta ultimă.

Administrațiunea "Gazetei Transilvaniei".

Brașov, 4 Octomvre v. 1890.

Tendințele de maghiarizare ale
guvernelor unguresci, și în ge-
nere ale societății maghiare, nu
esistă numai de erî, de alaltăerî.
Ele au esistat înainte cu decî de
ani și s'au pronunțat și desvol-
tat mai ales în sinulu aristocra-
ției maghiare din Transilvania,
care tot-deuna a vedit în ele-
mentulu românesc o mare pie-
decă în calea realizării scopurilor
ei politice, unu pericolu chiar pen-
tru existența statului.

Încă în dieta ținută la 31 Ia-
nuarie 1842 s'a pronunțat sentința
de mărte în priviva limbei și a
naționalității românesce. Pe atunci
încă scriau foile unguresce, că decă
în unele ținuturi, locuitorii nu se
pot maghiariza cu ajutorulu școl-
lor, atunci se se așede printre
Români Slovaci și Sârbi batali-
one de miliție, care vorbesc nu
mai unguresce, căci în doi, trei
ani, petrecându pe la casele po-
porațiunei de limbă streină, ei
vor servi dreptu cei mai bun
dascăli ai maghiarismului.

Ideia maghiarisării esista decî
încă la 1842 și în înainte de aceea,
er de atunci și până ađi ea s'a
nutrită pururea în societatea ma-
ghiară, ca o parolă a ăilei, ca o
țință asupra a tuturor guver-
nelor unguresce, câte au urmat
de atunci și până acum.

Ungurii nici-odată nu s'au gâ-
ndit, decă se pôte și se cuvine
lor a se întări prin nimicirea
individualității naționale a altor
popore, prin topirea lor așa ăi-
cându în marele cazanu alu ma-
ghiarisării; ei nici-odată nu s'au
gândit, că e cea mai mare gre-
șală politică și tot-odată cea mai
sfruntată injuriă a cerca să asu-
presci și să jignesci mereu pe
acea, cu cari împreună trăiesci;
a nu lăsa să se desvolte în pace,
să și cultive propriulu lor idiomu,
acea, cu cari în decursulu vé-
curilor au luptat împreună în
contra dușmanului comunu; căci
plăceni-ar se ne arate soviniștii
dela foile unguresce măcaru unu
singuru casu, când Ungurii, ei de
ei, să fi câștigat vre-o victoriă
în luptă, țără de concursulu ce-
lorlalte popore conlocuitoare.

Ei nici-odată n'au ținut sémă
de împrejurarea, că bună-ora în
Transilvania dintre 2.225.127 lo-
citorii, aproape 1.800.000 sunt
Români, cari vorbesc o limbă
românescă sonoră și dulce și pe
cari Maghiarii i-au aflat aici, căci
cu șese vécuri înainte de venirea
lor i adusesse marele împératu
Traianu, cucerind Dacia vechiă.
Ei întotdeauna se facu a-și uita,
că Românii aflători în Dacia „pro-
pria voluntate dexteram dantes“,
adecă *înșiș de voia lor*, cum o
mărturisescă aceșta și anonimulu
regelui Bela, er nu cucerit, au
primitu pe Maghiari în acéșta
patriă.

Aceste adevăruri istorice însé
au fost desconsiderate la totă
ocasiunea de scriitorii unguri și
de societatea maghiară, er guver-
nele unguresce, dându cursu liberu

curentului șovinisticu și în cele
din urmă, apucate ele însele de
valurile lui neîmblândite, nu nu-
mai, că nu și-au ridicat vocea
în contra acestui curentu, ci c'o
tăcere condamnabilă au permis
să ni-se strige mereu, că noi ve-
netiei și streini suntem pe acéștu
pământu și că numai din indu-
rare mai suntem suferit aici.

Acéșta politică nenorocită, ur-
mată de decî de ani din partea
elementului domnitoru, a stîrnit
în inimile popórelor nemaghiare
amărîciunea și a potențat la culme
nemulțămirea, așa încât astăđi,
cum ăicea în ăilele trecute o fôia
gubernamentală din Clușiu, Ungu-
rulu și Românulu se ocolescă cătu
pe colo și în locu să se salute cu
dragoste frățescă, scrișnesc din
dinți.

Intru adevăr, că acéșta stare
de lucruri este cătu se pôte de
rea. Și cum n'ar fi rea, când
domnii dela stăpânire, gândind, că
numai lor i-e este datu dela
Dumneđu să aibă aspirațiuni de
o cultură națională, ne apasă și
nu ne dau posibilitatea de a ne
desvolta și de a-ne crea și susține
o cultură națională propriă nici mă-
caru pe punga noastră.

Guvernulu fôrte bine scie, ce
va să ăice cultura națională pen-
tru unu poporu și scie și aceea,
că poporul, care aspiră la o cul-
tură națională, aspiră și la drep-
turi naționale.

Aici este buba. Tôte se in-
virtu în jurulu acestui punctu.
Pentru ca popórele nemaghiare să
nu și pôtă crea o cultură națio-
nală, li-se dispută dreptulu isto-
ricu alu existenței naționale în a-
ceste țeri. Căci ce alta însemnă
faimoșă declarare a voinicosului
vice-procurorului Jeszenszky, că
adecă elu nu cunosce aici, decătu
„magyar“? Ce însemnă alta strigă-
tele foilor unguresce fără deo-
sebite de partid, că pentru ma-
ghiarismu e unu pericolu de
mărte desvoltarea propriă națio-

nală a Nemaghiarilor, și că,
precum se esprima „Pesti Naplo“
la 1883: „Cine și trimite copilul
la gimnasiulu sêrbescu din Neo-
planta, sêu în Beiușiu, Năsăud, Ń
Blașiu, Sibiu, Brașov, Mediaș,
acela este vrăjmașu de mărte alu
Ungurilor și din copilulu sêu vré
să creșcă inimicu patriei“. Și în
sfirșitu, ce alta însemnă cel mai
nou lētu alu ministrului Csáky, bo-
tezat „proiectu de lege pentru
„Kisedev“-urî, decă nu tendința
de a răpi cel mai sfântu dreptu
al unu poporu, dreptulu ce-lu are
de-ași crește tinerelu lui mlăđite
în limba sa națională?!

Ideia maghiarisării și a înfin-
țării „unui stat unitar maghiar“,
care stă în contradicere cu istoria
acestoru țeri, este propagată nu
numai de nisce diletanți politici,
ci e îmbrățișată cu tótă căldura
chiar și de omeni de stat susu
puși, este nutrită și desvoltată de
societăți anume organizate spre
acéștu scop—er înalți funcționar
de stat, emulându în a-o propa-
ga, își țin de unu merit, ba
chiar de-o datoriă, a i se face pio-
nerii cei mai zeloși.

Adevărulu principiu de stat,
adecă bunăstarea, desvoltarea și
mulțumirea popórelor, este de-
gradat și înlocuit cu principiulu
de-a încătușa puterea de vieț a
popórelor nemaghiare, adecă limba
lor, pe care guvernulu, cum am
amintit deja, voescă s'o isgonescă,
prin noulu sêu proiectu, până și
din sinulu familiilor nemaghiare.

Etă unu credeu pe cătu de ne-
bun, pe atăt de trist!

Lucru de risu ar fi, decă n'ar
trebui să ne întristăm, vedendu și
esperându ăilnicu, cu ce mijloce
condamnabile se luptă pressa ma-
ghiară pentru o cauză atăt de in-
justă și imorală. Sêu dora este
ceva mai injust și mai imoral,
decătu a sugruma vieț națională
a unu poporu prin aceea, că-lu
împiedec în libera lui desvoltare
și în folosirea limbei lui naționale?

FOILETONULU „GAZ. TRANS.“

Valurile Tinereței.

Romanu de Ivan Turghenev.

„Ai plătitu întregu prețulu dru-
mului, sêu ai datu numai cevaș arvună?“
întrebă curiosă d-na Lenore.

—„Da, întregu prețulu“, răspuse c'o
durerosă espresiune a feței Sanin.

Gemma își contrase sprincenele,
privi la Sanin și începu să ridă cu hohotu,
er mamă-sa o muștră pentru acéșta.

„Tinêrul om și-a aruncat bănișorii
în pustiu, și tu ridi de asta?“

—„Nu-i nici o supărare“, răspuse
Gemma, „asta nu-lu va ruina, er noi ne
vom încerca să-lu mângăiam. — Pof-
tesci o limonadă?“

Sanin după-ce își beu limonada,
Gemma luă erăși pe iubitul ei Maltz
— și societatea o ascultă erăși.

Orologiulu Ńsună douăspredece. Sanin
începu să-și ia adio.

„D-ta vei fi silitu acum să rămăi câteva

ăile în Frankfurt“, îi ăise Gemma; de
ce grăbesc așa de tare cu călătoria?
nu este orașu, în care te-ai simți mai
bine ca aici“. Fata apoi tăcu. „Intr'ade-
văr că nu“, mai adause zimbind.

Sanin nu răspuse, dér se gândi, că
după ce i-s'au gătat banii, e silitu
să rămăni în Frankfurt până când va
primi unu răspunsu dela unu amicu alu
sêu berlinezu, de care s'a rugat pentru
unu micu imprumutu.

„Da, rămăi, rămăi“ îi, ăise d-na Le-
nore. „Te vom face cunoscutu cu mi-
rele Gemmei, cu d-lu Karol Klüber.
Densulu n'a putut veni ađi aici, fiind-
că e peste măsură ocupat cu afacerile
prăvăliei. D-ta de bună sémă ai ob-
servat, că acéșta e cea mai mare pră-
vălie de postavu și de mătăsurî pe rên-
dul acéșta. Elu e celu dintăiu sodalu
acolo. Se va bucura fôrte decă te va
cunosce.

Acéșta descoperire — Dumneđu scie
de ce — îlu întristă fôrte tare pe Sanin.
„Fericit mîre!“ îi trecu ca unu ful-
geru prin creeri. Privi spre Gemma și

i-se părea, ca și când în ochii ei ar
flutura unu suris ironicu. Își mai luă
încă-odată rêmășu bunu dela femeii.

„Până mâne? Nu-i așa, că până
mâne?“ întrebă Lenore.

—„Până mâne!“ ăise Gemma într'unu
tonu hotărît și nici-decum rugătoru, ca
și când nici n'ar puté să se întemple
altfel.

„Până mâne!“ răspuse Sanin.
Emil, Pantaleon și cățelușulu Tar-
taglia îl petrecu până în colțulu
stradei. Pantaleon nu s'a putut suferi
să nu și espriie nemulțămirea față cu
lectura Gemmei.

„Cum nu se rușineză! Să-și schi-
mosescă fața, să șuiere — una caricatura!
Trebuie să ne producă pe Meropa ori
Clitemestra — ceva sublimu, tragicu!
Dér nu, ea își bate jocu de o furiôsă
femeie germană! Astfelu aș sci și eu...
merc, kerc, mmerc“, adause cu voce
tremurătoare, întinđându-și capulu ina-
inte și desfăcându-și degetele.

Tartaglia începu să-lu latre. Emil
însé erupse în risu. Bêtrănul se în-
torse și-lu luă drumulu cătră casă.

Sanin, rêu dispus, se întorse la „Le-
beda albă“.

Își lăsă bagajulu în sala de rëndu.
Conversația germană, francesă și italiană
ii suna încă în urechi.

„Mirésă!“ șopti în sine când se
trânti pe patulu odăii destinate lui. „Dér,
fermecătoare mai pôte fi o copilă! Intr'a-
devăr de ce am rêmăș?“

În ăia următoare a trimis scrisoarea
amintită amiculu sêu berlinezu.

VIII

Sanin n'apucă să se îmbrace bine,
când etă, că chelnerulu îi anunță desu
de dimineț pe doi domni, cari vreau să-i
vorbescă. Unulu din aceștia era Emil;
celalaltu, mai virstnicu și îmbrăcatu mai
cinstitu, era unu tinêru amicabile, era
d-lu Carol Klüber, mirele Gemmei.

Trebue să observu, că pe timpul
acela în nici o prăvălie din Frankfurt
nu era vre unu tinêru comerciantu așa
de curteneu, îndemănicu, sdravenu și
vrednicu de iubit, pe cum se arăta d-lu
Klüber. Lipsa de defecte în îmbrăcăminte
lui sta pe-unu nivou cu cea a culturai

Ne mai vorbindu de urmările acestei nenorocite politici, le aducem aminte contrariilor noștri de cuvintele sfintei scripturi: „dreptatea înaltă nemișă, ér nedreptatea îl împușină!“

DIN AFARĂ.

Crispi și Francia.

„Pol. Corr.“ spune, că în cercurile politice din Paris, de un timp în coce se crede, că ministrul președinte italian, deși nu și-a schimbat de totu politica sa, totuși nu se pare, că se nusesce a obli calea neînțelegerilor între Francia și Italia. Cuvintele ce le-a adresat Crispi corespondentului lui „Figaro“ privitoare la Francia, nu pot să producă altă impresie decât, că dispozițiunile față cu Francia în genere vor fi mai amicabile. Dér dela vorbirea lui Crispi încoco s'a schimbatu situațiunea și într'altu chipu, încatu adecă piața franceză este mai accesibilă pentru Italiani. Ce privește declarația lui Crispi, că adecă tripla alianță e folositore păcei europene, cercurile politice din Parisu dicu, că pentru contrabalansarea triplei alianțe trebuie să se efectuésca o strinsă unire între Francia și Rusia, căci pentru acesta n'ar puté fi învinută, că turburá pacea europeană.

Noulu ministeru portugezu.

O telegramă din Lissabona spune, că în firșitu ministerul s'a compus în modul următor: *Abreu e Saeza*, ministru președinte și de rășboiu; *Antonio Candido*, ministru de interne. Améndoi aceștia se ținú de partida progresistă. *Mello Gouvea*, ministru de finanțe; *Barbosa Bacage*, ministru de esterne. Améndoi se ținú de partida conservátore. *Sa Brandao*, ministru de justiția și *Ribeiro*, ministru al lucrărilor publice, carl se ținú de o mică fracțiune numită „partida națională“. Miniștrii au făcutu alaltăeri jurământul, ér eri s'au prezentatú înainte camerelorú.

Căi ferate rusești.

Din Varșovia i-se scrie foicei „Pol. Corr.“, că ministrul de comunicațiune a datú ordinu, ca planurile construirii unei linii ferate strategice din Bialistoc prin Lomz și Astrolenk la Malkinia să se facă câtú mai curéndu de-o comisiune specială. Afară de acesta să se edifice alte două linii ferate strategice laterale, una din Lamz până în Malkinia și cealaltă din Astrolenk până la Mlava.

SCRILE PILEI.

Crisa ministerială în Austria. În cercurile competente din Viena se vorbește, că pe timpulú câtú petrecea Rieger mai în urmă în Viena, contele Taaffe era p'aci să și dea dimisiunea. Numai după ce Taaffe fu asiguratú de Rieger, că Cehii

și cu demnitătea ținutei sale; ce-i dreptú, câte-odată era arrogantú și genantú, după datina engleză (elú petrecu 2 ani în Anglia), tóte aceste însă nu erau decâtú avantajose pentru cultura sa. Deja la prima privire se putea vedé, că ținérul omú, curățelú și câte-odată rigurosú, s'a obișnuitú cu supunere și ascultare față de mai marii săi, ér față de mai micú cu poruncă, — și că soie pré bine, că în prăvăliă trebuie să fiă prevenitorú fără de întârziare față de cumpératorú. Despre onestitatea lui nu încápea nicú cea mai mică indoială; ca să se convingú despre acesta n'aveai decâtú să arunci o privire la gulerulú său fórté întăritú. Tonulú lui corésponde pe deplinú așteptării: adéncú, ca a ómenilorú incredúți, dér totuși nu prea tare, ascunđéndú în sine óre-care curtenire și lingușire. Cu astfelú de tonú se obișnuia a împărți porunci mai alesú sodalilorú săi inferiori. „Arată-mi, mé rogú, o bucată de mătasă de Lion!“, séu „Te rogú, dá scaunú dómnei acesteia.“

D-lú Klüber începú a se presenta

bătrânú își vorú menținé mandatele, a abđisú de intențiunea acésta.

Școala română din Cernatulú Săceleurú. D-lú parochú G. Urdea, ca președinte alú comitetului parochialú dela biserica Sf. Nicolae din Cernatú, rógá prin acésta pe toți acei domni, carl au primitú liste de colectare în favorulú școlei române din Cernatú, ca să binevoésca a trimite câtú mai iute rezultatulú, spre a se puté orienta în privința zidirei noului edificiu școlarú.

Starea actuală a școlei românești din Cernatulú Săceleurú reclamă sprijinulú urgentú alú publicului românescú. Asupra acestei împrejurări atragemú deosebita atențiune a tuturorú ómenilorú noștri de bine, rugându-i să nu întârziá a oferi sprijinulú lorú, dela care este dependentú viitorulú acestei școle.

Statua lui Vasile Alesandri. Primăria din Iași, în ședința din 25 Septemvre, a numitú 2 comisiuni pentru strângerea fondului de a se ridica statuă de bronsú lui Vasile Alesandri. Aceste comisiuni suntú: 1) Dómnele Princesa Aglae Moruzi, Casandra Donici, Ortensia Racoviță, Smaranda Branzie, Maria Irimescu, Aglae Rășcanú. 2) D-nii: V. Pogorú, primarú, Mitropolitulú Moldovei, Prințulú G. Sturdza, Gr. Cogălniceanu. N. Culiano, Rect. Univer., D. Roseti, Locot.-colon. Langa. Comitetele se vorú întruni pentru a decide modulú de lucru și forma comitetului.

Ministrulú ung. de interne a înaintatú o ordonanță cátrá comitate în carea dispune, că adecă pe teritorulú cutărui comitatú s'ar mai afla comune ori orașe cu magistratú ordinarú în carl s'au încassatú până acuma procente de întârziere după darea suplementară, acésta încassare dela anulú nou 1891 încolo să se sisteze.

Ministrulú Csáky în afacerea botezurilorú din căsătorii mixte. O telegramă din Budapesta spune, că la 15 Octomvre n. comisiunea bugetară desbătândú asupra bugetului ministrului de culte, contele Csáky a declaratú, că în afacerea matriculelorú a procedatú legalú și numai atunci a esmisú ordinațiunea, când după o desbatere prealabilă s'a incredințatú, că nu obvine nicú o piedecă dogmatică.

Societatea de lectură „Andrei Șaguna“ din Sibiu s'a constituitú în ședința sa ținută la 16 Septemvre st. v. sub conducerea d-lui directorú seminarialú Ioanú Hannia pentru anulú școlasticú 1890/91 în următorulú modú: De președinte alú societății s'a proclamatú d-lú profesorú seminarialú Dr. Ioanú Crișianú; de vicepreședinte alú societății și de președinte alú

comitetului s'a alesú Ioanú G. Olteanú, cl. curs. III.; notarú: Ioanú Mihú, cl. curs. III și Nicolau Vătășanú, cl. curs. II; redactorú alú foii societății „Musa“: Ioanú Moldovanú, cl. curs. III; bibliotecarú Petru Iuga cl. cursú II; vicebibliotecarú Șerbanú Cioranú, ped. curs. I; cassarú: Gerge Lupu, cl. curs. I; controlorú, Ioanú Avranú, cl. curs. III; ér de membri în comitetú s'au alesú: Ioivanú Mureșianu și Ilie Dobrata, cl. curs. III; Romulú Verzea și Aronú Flucuşú, cl. curs. II; Ioanú Bogdanú și Ioanú Giorgia, cl. curs. I; Filonú Nicóră, ped. curs. III; și George Crivețú, pedagogú curs. II.

Școala nouă preparativă în cele militare. Ni-se comunică, că unú anumitú domnú *Ludovig Algázy* a primitú concesiune dela locurile competente spre a deschide în Clușiu o școlă de pregătire, pentru esamenele ce se recerú pentru diversele trepte militare, atâtú în armata comună, câtú și în armata honveđimeii. Nu toți tinerii, carl dorescú a deveni voluntari, séu oficeri, au ocașiune a face studii sistematice și astfelú a depune esamenú de maturitate la gimnasia, școle reale, séu comerciale, pe care se baséză îndreptățirea de a deveni voluntarulú și oficerú. Suntemú informăți, că tóte pregătirile se facú în timpú relativú fórté scurtú și cu prețurile fórté moderate.

In afacerea broșurei d-lui Axentie Severu.

D-lú *Axentie Severu* ni a trimisú pentru publicare urmátorea scrisóre:

Cricău, 1 Octomvre 1890.

Stimate D-le Redactorú! Mulțămindu-vé pentru bunavoința cu care ați tradusú și ați publicatú răspunsulú meu datú contelui Teleki, luándú cunoscința totú din mama noastră „Gazetă“ despre „grațiositățile“, cu care mé onoréză Gyulai Farkas alias Lupulú dela Gilău. Vé rogú aveți bunătate și mi publicati de-o-camdată urmátorele:

Décá d-lú secretarú de statú Lukats Bela, nu e fiulú arménului Lukats bogatu din Auraria, atunci „póte“ să aibă dreptate când afirmă, cumcă „pe ai săi“ i-au omoritú Mocanii la Presaca...

Eu până în Țiulița de alaltăeri n'am sciutú, că în Auraria au esistatú două familii cu numele Lukats, ci am sciutú numai de familia Lukats, poreclită și „bogatulú“. Acestú Lukats, omú cu stare bună, cu 5 case mari și frumoșe în Auraria, gozariu și usurariu de profesiune, avú 3 feciori și 2 fete. Unulú din acești 3 feciori e magistrú de poștă în Auraria, ceilalți 2 nu știu unde suntú. Credința mea era, că Lukats Bela e unulú din cei doi feciori ai lui Lukats bogatulú, a cărorú ubicațiune nu o cunoscu.

insemnatú... și îmbiá pe óșpeți să ocupe locú. D-lú Klüber îi mulțami, și dându-și la o parte aripa fracului, ocupá locú pe scaunú cu atăta șifalá și témă, încatu era imposibilú de-a nu observa, că: „omulú acesta numai din curată curtenire ocupá loculú, pe care în curéndú flú va párași.“

Și intru adevérú, abia ședú unú minutú și elú se ridicá éráși, făcéndú căț-va pași mari prin odaiá și pretextândú, că nu mai póte rămáne, fiindcă ar trebui să întârzié din prăvăliă — dér pe Țiua de mâne, fiindú și sərbátore, în conțelegere cu dómna Lenore și d-șóra Gemma au proiectatú o excursiune de petrecere în Souden, cu care ocașiune are onóre a invita și pe streinulú domnú, și sperá, că n'are să întimpine refusú, n'are să-i denege prezența.

Sanin n'a pututú să dică „nu“, la ce d-lú Klüber își repetá „adio“-ulú său, uitându-se în decursulú depártării la frumoșii săi pantaloni și la pápușii, ce scărțăiau așa de plăcutú. (Va urma.)

Dér chiar și decá eu m'am înșelatú în credința mea, faptulú înșirátú și scrisú de mine nu pierde absolutú nimicú din valoarea sa față cu familia Lukats-escilorú, nu, ci elú rămáne unú faptú împlinitú și pe deplinú adevératú.

Mi pare réu de ușurința, cu care d-lú secretarú de statú Lukats Bela tractéză unú obiectú atátú de gravú pentru mine și istoriá. D-sa zlágnénú și secretarú de statú, și să nu cunosca istoriculú catastrofelorú din anii 1848—49, ce se petrecurá acolo? Și nicú să nu voésca a sci de cele ce am scrisú eu în răspunsulú datú lui Teleki, care răspunsú i-s'a espediatú broșuratú ad personam?!

E peste putința, ca d-sa, ca nepotú alú bogatului Lukats și ca vérú primarú cu fii acestuia, să nu fi audítú din gura alorú săi de faptulú la care m'am provocatú eu, și decá așa e, pentru ce nu a pusú o codiță la răspunsulú său, ce l'a datú lui Gyulai Farkas, în care se dică: „nu-i adevératú, că Axentie a mântuitú pe tatálú meu etc. dela mórte, dér sfântú și adevératú este, că a mântuitú pe unchiulú meu, pe Lukats bogatulú cu pe cea mai mare parte din familia sa.“

Se prea pricepe, că în 24 Octomvre, când cu catastrofa dela Presaca, nu puteamú mântui pe nimenea, fiindcă eram în Blașiu, dér în Iuniu 1849, când în urma bătăii și victoriei contra majorului Kovats cu batalionulú de Sécui, Mocanii aprinserá din nou Auraria, eram acolo și eu și adecă în Zlagna, peste care trecurá fugárii cei de sub conducerea lui Kemény Farkas, 8000 ostași regulați, cu tunuri și cavaleriá, bátuți în 9—10 Țile de ómenii lui Iancu, Bodorú, Balintú, Ciurileanu conduși de Vlăduțiu, Micașiu, M. V. Moldovanú și de popa dela Rovina, fără concursulú meu.

Eu isbisemú în Hondolú și la reîntórcerea de-acolo, când retira Kemény, eram la Cibu sub muntele „Țidovú“, de unde am isbitú și eu în cóstele acelei armate flámánde la Patrușeni, de unde era s'o persecutú până la Șiardú. Afând însă, că ómenii lui Iancu, după-ce isgonira pe-ai lui Kemény din Zlagna, au începutú a práda orașulú și a aprinde, eu atunci îndatá am lásatú persecutarea și în fuga calului m'am reîntorsú la Zlagna, ca să o stíngú și apérú și pe acésta, pe cum am stíngú și apératú Abrudulú după a a doua catastrofă alui Hatvani.

Dat'a însă Dumneđeu, câtú ce inserá, o plóia, cum dá Elú la munte și acésta a potolitú incendiulú și foculú buciomanilorú. Astfelú eu, neavéndú altceva de făcutú, am trasú la conaculú meu, care era la Lukats bogatulú, dér spre mare mea mirare, aflú tóte ușile descuiete, luminárilé aprinse, dér nicú unú sufletú de omú în case.

Căutândú însă prin celarii și podurí aflú o bătrână ascunsă, care imi spune, că „pe d-lú cu ai săi l'au ridicatú buciumanii și l'au dusú între puscú pe Valea morilorú.“

Ce bună ocașiune era pentru mine de-a mé puté îmbogáti, desgropándú aurulú și mágáritarele și totú felulú de obiecte prețuroșe, ce erau pemnorate la Lukats usurarulú. Ei, dér eu „banditulú“ și „télharulú“ de mine nu mé bâteam și luptam pentru avere și avuții, ci pentru independența Transilvaniei și dinastia Habsburgică.

(Va urma.)

Seminarulú gr. cat. din Oradea-mare și limba română.

Credincioșii liniei nóstre de conduită, dămú locú adú unui răspunsú, ce ni-l'a adresatú Rvdss. d-nú canonicú Lauran în cestiunea institutorului dela seminarulú românú gr. cat. din Oradea-mare.

Cu cunoscuta sa manieră, d-lú canonicú sucesce și resucesce lucrurile, vorbește de „rancórea“, din care provinú „impetițiunile dia-ractice“, și se silesce a eși din ímpasú printr'unú atacú combinatú

în contra Redactorului „Familiei“, care a adus mai întâi scirea despre numirea la memoratul seminarului a unui institutor, care „nu scie românește“.

Dacă i-a succes, ori nu. d-lui canonică a se justifica, vor judeca cetitorii imparțiali și nepreocupați, er câtă pentru atacurile îndreptate în contra d-lui Iosif Vulcan, acesta va scie la rândul său se răspundă.

Etă scrisoarea d-lui Luran:

Oradea-mare, 11 Octomvre 1890.

Spectate D-le Redactor! Forțe preocupate trebuie să fiă față de mine mulți dintre Români.

Nu mai așa mi-o potă esplica, cum de unii nu încetă a mă descrie între Români, ca pe un trădător al intereselor noastre naționale; eră alții, și încă preoți români, mă recomandă printre cercurile maghiare mai înalte, ca pe cel mai periculos contrar al națiunii unguresc.

Intre astfel de împrejurări, până ce darul lui Dumnezeu nu va înmăia inima celor ce-mi voiesc mie rele, ar fi mai consultă să evitez în adinsu ori ce polemă diaristică. Și dacă totuși mă demit a răspunde la obiecțiunile, ce mi-se fac în articolul de fond din nr. 217 a. c. al „Gazetei“, în cauza institutorului rutén din Seminarul: o facă acesta numai pentru aceea, pentru că dintre toate atacurile, ce mi-se făcură de un timp încôce în diarele române, acesta e doră cel mai obiectiv.

Dér, „sit venia verbis“, și în acestu articlu, Redacțiunea se călărește numai pe nisce espresii smulse din „textu“, cu scopu, ca slăbindu așa impresiunea „contextului“, să se potă simți, îndreptățit a porecli de „sofisme“ acele argumente plausibile, cari e nevoită a-le recunosc de „tari“, chiar și inasși Redacțiunea.

Cum se nu „altereze cauza“, se întrébă pe sine Redacțiunea, „numirea unui institutor rutén, care nu scie românește?“

Insă, spre a pută fi înțelesu, trebuie să observu, cumcă acestu institutor rutén, „care nu scie românește“, în testimoniul de maturitate din limba română, a reportat calculu „eminentu“. Și dacă totuși, eu însu-mi constatez, că respectivul „nu scie românește“, o facă acesta, pentru ca spre legitimarea aplicării lui de institutor, între împrejurările date, nu vrău să mă servesc de „mistificațiun“. Elu din studiul limbei române, ca rutén, cu totu dreptul a meritat calculu „eminentu“, fără ca să se potă dice despre densusu, că „scie românește“, chiar ca și cum despre celu „eminentu“ din limba latină, astădi nu se potă dice, că „scie latinesc“, pentru că alta e a fi în stare a ceti, ori a înțelege totu ce se vorbește într'o limbă, alta a-o vorbi aceea.

Astfelu, aplicarea acestui institutor rutén, carele deși nu scie, ci numai înțelege românește, pentru aceea „nu altereză cauza“, pentru-că, din considerațiune, că elevilor nu e destul să „înțelegă“ numai lecțiunile, ci se recere ca tot-odată să scie și „răspunde“ din cele înțelese, încă și institutorii români sunt necesități a-i pregăti pe elevi unguresce din lecțiun. Altcum elevii ar „înțelege“ numai lecțiunile, dér n'ar fi în stare să răspundă din aceleași.

Chiar din această considerațiune, institutorului rutén din întrebare i-s'a asemnat una clasă ca și aceea, ai cărei elevi toți posedă deja limba maghiară în așa măsură, încât, dacă cutarele n'ar înțelege esplicarea materiei unguresce, nu o-ar înțelege aceea nici românește. — Dacă despre superioritatea Institutului s'ar fi supus cea mai puțină bunăvoință, de sigur că ar fi dispărut de sine și obiecțiunea isvorită din această considerațiune.

Provocarea la principiul de „echi-

tate“ o justifică mai vârtosă împrejurarea, accentuată și în răspunsul meu de mai nainte, că adeocă estu timp dintre *alumnii români* ai Institutului nu s'a putut întregi totu contingutul necesar al institutorilor de acea semă. S'a cuvenit déră, ca și ruténul din întrebare să presteze institutului acelu serviciu, „ce (prin alții) i-s'a prestat și lui în decursul anilor“. — Au doră interesele culturai noastre naționale ar fi pretinsu seriosu, ca mai mulți dintre elevi (adeocă elevii unei clase întregi), decât să-i învețe un rutén crescut în Institutu, să se lase fără nici un institutor, ori să se concedă conducerei unui institutor ca și acela, carele pe lângă totă bunăvoință, după judecata matură a superiorității, ar fi fostu necesitată să se neglige pe sine, sau a-și neglige clasa?

Mi-se face apoi și imputarea, că eu la toate mă gândesc, „numai la creșterea românească a tinerimei noastre nu.“ Insă greu se înșela Redacțiunea, pentru-că tinerimea noastră în Institutu se împărțășese în cea mai adevărată „creștere românească“, pentru-că „creșterea românească“ în Institutu e adusă în cea mai armonioasă consonanță cu „creșterea catolică“, carea eschidându ori-ce ură de rassă, între elevi nutrește spiritul iubirii reciproce.

Eu cred, că și în viața publică ar fi mai avantajos pentru Români, decât cei dela putere, într'u împărțirea rolurilor, ar urmă *totdeauna* principiul meu, și n'ar urma *nici-odată* principiul lui Vulcan, carele, încă — fiă dîsu spre ilustrarea situațiunii, — deși 'mi face acuma imputări, s'a sciut vîri totuși de „talmaciu“ (interprete) la tribunalu pe lângă toate, că și cîja aceea de pâne o-ar fi putut rîde ori căți aparținători alorū naționalități, cari din întâmplare sciu și românește.

Provocarea continuă la inscripțiunea, ce o portă frontispiciul seminarului, e atât de impolitică, încât mă tem, că chiar aceia o vor șterge aceea de acolo, cari se provocă mai mult la ea.

În urmă, Onorata Redacțiune aprobă aceea, că d-lu Vulcan, ca redactor al „Familiei“, aplicarea institutorului din întrebare o stigmatizează de o „sfruntare a simțământului nostru național“. N'asă reflecta la imputarea acesta pe câtu de gravă, atâtu de ignominoasă, decât auctorul aceleia n'ar fi acelu Vulcan, carele nu numai în societăți mestecate, când îl pote scusa și rutinul social, dér chiar și pe strădi o mână mai bucosu pe unguresce, decât ca cineva dintre amicii să-i se lă auă conversându în limba „Familiei“.

Apoi, dacă d-lui Vulcan, ca „prototip“ al culturai naționale românesce, i-a fost permis a-o duce cu limba maghiară la acelu grad de perfecțiune, câtu pentru elaboretele sale unguresce a meritat a fi alesu chiar de membru al societății „Kisfaludy“-ane, eră prin disertațiunile și poeziile sale unguresce, declamate în cercuri maghiare destinse, seceră și astădi aplausele sgomotose continue ale elitei orășenesc: ce ce dreptu outeză densusu a stigmatiza de „sfruntare a simțământului naționalu românescu“ eventuala încercare a acelora, cari din întâmplare ar dori și ei să pășescă în urma lui, ca a unui „modelu al culturai noastre“ și pe acestu teren? ...

Nu ca recriminări le amintesc eu aceste, pentru-că, când a fost de lipsă, scris'am și eu unguresce destul, și'mi saltă inima de bucurie, când vedu, cum un Vulcan ne face onore și între Maghiari; ci numai ca să-i vedesc *neconșcința*, cu carea stigmatizează elu de „actu neromânescu“ aceea, ce și însuși cunosc, că după împregiurări țintesc numai singur promovarea posibilă a culturai tinerimei noastre române din acestu Institutu.

Noi, cești însărcinați cu grea răspundere, ne împlinim și ne vom împlini și mai departe datorința fidelu,

fără strepitu. Eră cei ce nu cunosc împregiurările, în locu de recunoștință, ne trag la îndoială încă chiar și intențiunea.

Sunt sigur însă, că ori-ce comisiune neparțială, informată bine despre împrejurări, ar rosti judecata în favoarea noastră. Dér contra impetițiunilor diaristice, provenitoare mai vîrtosă *din rancore*, ne este forțe cu greu a ne și apăra, pentru-că omii preocupați, de comu nu se nici lasă a fi capacitați. Loru le trebuie scandalu.

Chiar pentru aceea, nu cutez a declara, că ore, la atacuri de asemenea natură, mai reflecta-voiu încă, ori ba?

Dr. Augustinu Luran.

În legătură cu această scrisoară, publicăm și un răspuns al antisinodanului L. M., care servește ca ilustrațiune la scrisoara de mai sus a d-lui Luran.

Se reproduce din „Familia“ în Nr. 214 al „Gazetei“ un denunț, nevoindu-se, — din casul, că de presinte este aplicat de instructor în Seminaru un rutén, care nu scie nici un cuvântu românesce, — a deduce, că erudițiunei conducătoare cu totulu 'i lipsesc sentimentulu naționalu; nu mă simt îndreptățit a răspunde la atacul acesta îndreptat contra Rectoratului seminarialu; Rectoratul va scie apăra interesele seminarialu, de va afla de bine; numai încâtu on. Redacțiune se îndreptă de-a dreptul către *anti-sinodan*, cum 'i numesc pe aceia, cari după deslușirile primite au încetat a lupta și mai departe pentru Sinodu, și în specialu către mine, *care m'am dat atata silință a spăla de păcate guvernulu diecesan*: imi iau libertatea a face observările mele la faptul acesta așa negrit în diarele noastre.

Cu începutul anului școlasticu avându de-a înscrie băiatul meu la archigimnaziul de Oradea, am avut ocaziunea de a cunosc intențiunea Rectoratului seminarialu față cu primirea tinerulu numit ca instructor în Seminaru. S'a adus în Consistorulu Oradanu un decisu, în înțelesul căruia nu se primesc la teologie numai tineri, cari posedă limba română, contra unor casuri anterioru, că se primiau și tineri cari nu vorbeau românește; tinerul amintit, un tineru cu capacitate rară, escelent, în vîra trecută asemenea a recursu cu testimoniul de maturitate bun pentru de a fi primit în numărul Clerulu tineru diecesan; dér pe basa decisului memorat nu s'a putut primi.

Avându densusu vocațiunea seriosă la cariera preoțescă, și-a propus a studia limba română în decursul anului curentu ca așa în viitoru să nu 'i stea de piedecă necunoștința limbei în realizarea dorinței sale.

Acastă intențiune și-a manifestat într'unu recursu Rectoratului Seminarialu, cerându să fi primit ca instructor în Seminaru, ca avându proviziune, cu atât mai vîrtosă să se potă face studiul în limba română.

Rectoratul, ca să câștige pentru preoțime tinerulu acesta, ce promite mult în talentele sale frumoșe, a satisfăcut cererei, l'a pus de instructoru seminarialu cu considerațiune la însușirile sale frumoșe, maniera plăcută și abilitatea sa, arătată și în trecut în instruirea seminaristilor.

Am avut ocaziune de a vorbi și cu tinerulu acela și încă românesce, deși se întărește, că nu scie nici un cuvântu, dreptu, că nu vorbește limba cu aceea fluiditate, cum o vorbește un tineru născut românu, dér cunosc limba și cu studiu seriosu în scurtu și-o pote însuși. Altcum i-s'a pus înainte din partea diriginței seminarialu, că cu elevii românesce să vorbească.

Acesta este istoricul faptei. Cine îl cunosc nu pote consimți cu espectoratiunile din „Familia“, ne minunăm, cum informându-se, a primit informa-

țiuni așa de sinistre, când din o scurtă conversațiune cu ore-și-care membru al diriginței seminarialu s'ar fi putut convinge despre intențiunea Rectoratului, ce de ar fi făcutu, n'ar fi putut trage la îndoială sentimentulu naționalu al Rectoratului; seu să fiă astădi păcatu a întinde ocaziune unui tineru străinu, dér asemenea fiu al diecesei, — de a se cunosc cu firea limbei noastre?! .. asemenea ceva nici „Familia“ nu cred să susțină?! ..

Rectoratul nu pote bucina în publicu toate afacerile interne salutare ale institutului, nouș ne este datorința înainte de ce am rosti așa judecată, a ne informa chiar despre unele purcederi în aparință curioșe. L. M.

Cluburile cehe.

Din Praga se scie, că deputății Cehiloru bătrân au ținut, la 13 Octomvre n. o conferență, în care după seriosă consultare au hotărît, ca ei să înțe în dieta provincială boemă, să aștepte rezoluțiunea guvernulu cu privire la cestiunea așa numită „Scarda“ și până la 3 Iuniu 1891 să continue desbaterile în dietă asupra proiectelor guvernulu privitoru la împărțirea în două a consiliulu agromonicu al țeri:

O altă telegramă din Praga însă spune, că în clubulu cehiloru bătrân s'ar fi dat espresione dorinței, ca toate cluburile cehe să se contopescă într'o „partidă populară unită“ cu următorul program: 1) Lupta în contra pactului germano-cehu, chiar și dacă Cehii ar veni prin această insituațiune opozițională. 2) Luptă hotărîtă în contra limbei germane nu numai în parlamentulu din Viena ci și în viața publică și socială a Cehiloru. 3) Organizațiune solidă în privința politică, spirituală și economică, mai ales în Moravia și Silesia. 4) Apărare reciprocă în toți Slavii din Austriă. 5) Transformarea internă a Austriei pe base autonome și federalistice și a 6) Regularea raporturilor proprietăților mari.

Pe cum vedem dér Cehii s'au pus din toate puterile pe lucru.

DIVERSE.

„Fericirile“ lui Confucius. Fericit omu, care nu înțelege nimic, căci nici elu nu va fi rău înțelesu. Fericit omu, care nu crede nimic, căci elu nu se va înșela nici-odată. Fericit omu, care n'are nimic, căci elu nu va fi jefuitu nici-odată. Fericit omu, care nu dă nimic, căci nu va fi răsplătitu cu nerecunoștință. Fericit omu, care n'are nevoi de avocat, căci nu va perde nici un procesu. Fericit omu, care ocărește pe toți, căci nu va fi nici-odată acusat de părtinire. Insă cel mai fericit dintre fericiti este omulu, care are puțin de mâncare, căci nu'și va strica nici-odată stomaculu.

Bancă nouă în Parisu. Din Viena se scie, că un grupu de bancheri din Parisu au cumpărat pe sémă lor valori sërbești pentru suma de 30.000.000. În luna lui Noemvre se va înființa la Parisu o bancă pentru titlurile de stat străine. Banca va ave capitalu de 80 milioane de lei, din cari 20 la sută versati și va emite obligațiuni acoperite cu titluri de stat. Ca interesați în această bancă sunt: Laenderbank din Viena, cele dinteu bănci germane, între cari și Handelsgesellschaft în Berlinu, banca otomană și principalele bănci franceze.

De adă încolo diarul nostru se va trimite numai celor, cari și-au reînnoit abonamentulu.

Administrațiunea.

Proprietaru: Dr. Aurel Mureșianu.
Redactoru responsabilu interimalu: Gregoriu Maioru.

Cursul pieței Brașov

din 16 Octomvre st. n. 1890.

Table with exchange rates for various currencies like Banote românești, Argint românesc, etc.

Cursul la bursa de Viena

din 15 Octomvre st. n. 1890

Table with stock market prices for gold, silver, and various bonds.

Invențiune prețioasă! „CANNABINAE.”

(Trypium). Distinsă! Efectul ei vindecător radical și sigur este recunoscut...

[Pe sēma femeilor preparate separate contra pōlei albe spre folosire internă și esternă].

Andrei Zăgonyi-Széles, farmacist în Geocgiu (Algyogy, baie în Transilvania).

In Budapesta se capētă la Iosif Török, farmacist, Király-utca 12, în drogueria ereșilor Kochmeister, Nagykorona-utca 32 și în drogueria lui Neruda Nándor, Hatvani-utca 9.

Numere singuratiche din „Gazeta Transilvaniei” à 5 cr. se pot cumpăra în tutungeria I. Gross, și în librăria Nicolae Ciurcu.

Avisul d-loru abonati!

Rugam pe d-nii abonati ca la renoirea prenumaratiunei sa binevoiasca a scrie pe cuponul mandatului postal si numerii de pe fasia sub care au primitu diarul nostru pana acuma.

Domnii, ce se aboneza din nou, se binevoiasca a scrie adresa lamurita si se arate si posta ultima.

Totodata facem cunoscutu tuturor D-loru abonati, ca mai avem din anii trecuti numeri pentru complectarea colectiunilor „Gazetei”, precum si cateva intregi colectiuni, pentru cari se pot adresa la subsemnata Administratiune in casa de trebuinta.

Administraț. „Gaz. Trans.”

Sosirea și plecarea trenurilor în Brașov.

I. Plecarea trenurilor:

1. Dela Brașov la Pesta

Trenul de persoane: 10 ore 32 minute sera. Trenul accelerat: 2 ore 43 minute după amez.

2. Dela Brașov la București:

Trenul de persoane: 5 ore 30 minute dimineta. Trenul accelerat: 2 ore 33 minute după amez.

II. Sosirea trenurilor:

1. Dela Pesta la Brașov:

Trenul de persoane: 5 ore 20 minute dimineta. Trenul accelerat: 2 ore 23 minute după amez.

2. Dela București la Brașov:

Trenul accelerat: 2 ore 13 minute după amez. Trenul de persoane: 10 ore 17 minute sera.

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabilă din 1 Iunie 1890.

Large table with train schedules for various routes including Budapest-Predeal, Brașov, Sibiu, and others, listing train numbers, departure times, and arrival times.

Nota: Numerii inuadrati cu linii grose insemneza orele de noapte.